

Η ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ ΤΟΥ «ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ»

Ιωάννης Μ. Βαρβιτσιώτης
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής

Η γέννηση του πρώτου Ευρωπαϊκού Συντάγματος (της Συνταγματικής Συνθήκης τυπικά) αποτελεί μια ξεχωριστή ιστορική στιγμή για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκφράζει τη βούληση των 25 κρατών-μελών να δημιουργήσουν ένα ισχυρό και αποτελεσματικό πολιτικό σύνολο στην υπηρεσία του Ευρωπαίου πολίτη.

Το κείμενο που υπογράφηκε από τους ηγέτες των 25 κρατών στην Ρώμη τον περασμένο Οκτώβριο είναι -όπως αναπόφευκτα συμβαίνει σε κάθε κοινοτικό κείμενο- το προϊόν μιας σειράς συμβιβασμών, που όμως δημιούργησαν πολλά κενά και ακόμη περισσότερα αδύνατα σημεία. Είναι γνωστό, άλλωστε, ότι οι αμοιβαίες υποχωρήσεις οδηγούν στις περισσότερες περιπτώσεις σε κοινή συμφωνία, δεν οδηγούν όμως ποτέ στην άριστη λύση.

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα μπορεί να μην ενθουσιάζει. Πολλοί θα θέλαμε μια Συνθήκη πιο απλή, πιο τολμηρή, πιο κοντά στην πολιτική ενοποίηση. Δεν αμφισβητείται όμως ότι θα αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός. Αφού έτσι η Ευρώπη των 25 θα διοικηθεί καλύτερα και θα αποκτήσει επιτέλους πολιτική φωνή.

Δεν πρέπει, βέβαια, να πιστέψει κανείς ότι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα θα λύσει δια μαγείας όλα τα προβλήματα. Προσφέρει όμως τη βάση για να οικοδομήσουμε μια πιο δυνατή Ευρώπη. Προς το παρόν, θα ήθελα να περιορισθώ μόνο στον προβληματισμό που σήμερα κυριαρχεί σ' ολόκληρο τον Ευρωπαϊκό χώρο. Τι θα γίνει αν κάποια χώρα δεν επικυρώσει το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα;

Ήδη τα Εθνικά Κοινοβούλια της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας και της Σλοβενίας έχουν κυρώσει το Σύνταγμα, καθώς και η Ισπανία με δημοψήφισμα. Από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, που πρόκειται να κυρώσουν τη Συνταγματική Συνθήκη με δημοψήφισμα, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον αναμένεται η λαϊκή ετυμηγορία στη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο αλλά και στην Πολωνία, στην Τσεχία και στην Ολλανδία.

Ιδιαίτερο, όμως, ενδιαφέρον παρουσιάζει το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος στη Γαλλία. Γιατί, πριν λίγους μήνες, η ευρεία πλειοψηφία των Γάλλων είχε ταχθεί υπέρ του Ευρωσυντάγματος. Σήμερα, λίγες εβδομάδες πριν τη διενέργεια του δημοψηφίσματος, σε όλες τις δημοσκοπήσεις το «όχι» υπερσχύει του «ναι». Αν, λοιπόν, στις 29 Μαΐου το αποτέλεσμα είναι αρνητικό, τότε η τύχη του Ευρωσυντάγματος καθίσταται προβληματική. Διότι η Γαλλία δεν είναι ένα από τα 25 κράτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Είναι ένα από τα 6 ιδρυτικά μέλη που πρωταγωνίστησαν στο χτίσιμο της ευρωπαϊκής ενότητας. Αμφιβάλλω, κατά συνέπεια, ότι η Ευρώπη θα αντέξει πολιτικά αν η Γαλλία δεν αποδεχθεί το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, και τότε θα έχουμε να αντιμετωπίσουμε μια πρωτοφανή κρίση του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Το Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει σχετική διάταξη που να λύει το πρόβλημα αυτό. Όμως, στις δηλώσεις σχετικά με τις διατάξεις του Συντάγματος αναφέρεται ότι, αν, μετά την παρέλευση δύο ετών από την υπογραφή της Συνθήκης τα 4/5 των κρατών-μελών έχουν επικυρώσει την εν λόγω Συνθήκη και ένα ή περισσότερα κράτη- μέλη αντιμετωπίζουν δυσχέρειες όσον αφορά την επικύρωσή της, το θέμα υποβάλλεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Ο καθένας αντιλαμβάνεται ότι η ρύθμιση αυτή δεν είναι ικανοποιητική. Θα έπρεπε να υπάρχει μια σαφής διάταξη. Δυστυχώς, όμως, οι συμβιβασμοί που έγιναν, έχουν δημιουργήσει και στο σημείο αυτό μια αδιέξοδη κατάσταση.

Ας ανατρέξουμε όμως στο παρελθόν για να δούμε τι συνέβη σε ανάλογες περιπτώσεις. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ προκάλεσε μεγάλους πονοκεφάλους στις αρχές της δεκαετίας του

'90. Οι Δανοί ήταν οι πρώτοι που την απέρριψαν το 1992, για να την εγκρίνουν έναν χρόνο αργότερα, όταν εξαιρέθηκαν από το ευρώ και την κοινή αμυντική πολιτική. Αλλά και στη Γαλλία, η ίδια συνθήκη εγκρίθηκε με πολύ μικρή διαφορά, της τάξεως του 1%. Η Συνθήκη της Νίκαιας απορρίφθηκε το 2001 από τους Ιρλανδούς, οι οποίοι την ενέκριναν έναν χρόνο αργότερα, αφού προηγήθηκε μεγάλη εκστρατεία υπέρ των Ευρωπαϊκών θεσμών.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι ο σκόπελος του «όχι» μπορεί να παρακαμφθεί με ένα νέο δημοψήφισμα. Αν και αυτό είναι αρνητικό, μπορεί να διεξαχθεί ένα τρίτο ώσπου να υπάρξει το επιθυμητό για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτέλεσμα. Το πιθανότερο στην προκειμένη περίπτωση είναι να έχουμε επαναληπτικά δημοψηφίσματα στις χώρες που θα απορρίψουν το Σύνταγμα την πρώτη φορά. Κάτι τέτοιο θα πλήξει βεβαίως την ενότητα και την αξιοπιστία της Ευρώπης, αλλά διαφορετική λύση δεν υπάρχει.

Άλλη άποψη δέχεται, ότι αν ένα κράτος δεν επικυρώσει το Σύνταγμα, αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ότι δεν επιθυμεί να μετάσχει στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική και έτσι τα λοιπά κράτη που έχουν επικυρώσει το Σύνταγμα θα προχωρήσουν μόνα τους. Η άποψη, όμως, αυτή δεν έχει πολλούς υποστηρικτές. Ας ελπίσουμε ότι όλες αυτές οι δυσοίωνες προβλέψεις δεν θα επαληθευθούν και ότι οι 25 χώρες θα επικυρώσουν το Σύνταγμα.

Είναι, πάντως, δεδομένη η γενική αδιαφορία που παρατηρείται σ' όλες τις χώρες της Ένωσης. Στην Αυστρία, το 56% δηλώνει πλήρη αδιαφορία για την τύχη του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, στην Ολλανδία, ένας στους δύο δηλώνει ότι δεν θα προσέλθει να ψηφίσει στο δημοψήφισμα της 1ης Ιουνίου, στη Γερμανία, το 50% εκφράζει την αντίθεσή του στο Ευρωσύνταγμα και ότι θα το καταψήφιζε σε περίπτωση που θα διενεργείτο δημοψήφισμα, ενώ στην Μεγάλη Βρετανία, οι σχετικές δημοσκοπήσεις δίνουν μόλις το 20% στο «ναι».

Κι ακόμη, η μεγάλη αποχή που σημειώθηκε στο ισπανικό δημοψήφισμα είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Δεν γνωρίζω αν οφειλόταν σε ευρωσκεπτικισμό ή σε αδιαφορία λόγω έλλειψης ενημέρωσης. Πάντως, αποτελεί γενική διαπίστωση ότι η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη είναι ελάχιστα ενημερωμένη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, παρά το γεγονός ότι σε εννιά χώρες οι λαοί θα αποφασίσουν γι' αυτό.

Αλλά και γενικότερα, οι Ευρωπαίοι πολίτες δεν επιδεικνύουν το ενδιαφέρον που θα όφειλαν για τις αποφάσεις που λαμβάνονται στο πλαίσιο των υπερεθνικών θεσμών των Βρυξελλών, του Λουξεμβούργου και του Στρασβούργου. Και είναι λάθος να θεωρούμε ότι αυτές αγγίζουν μόνο τις κορυφαίες προτεραιότητες του εθνικού μας βίου. Ρυθμίζουν και θέματα της καθημερινής μας ζωής, που αφορούν όλους μας. Γι' αυτό, οι αποφάσεις αυτές οφείλουν να βρίσκονται συνεχώς στο επίκεντρο της ενημέρωσης και του διαλόγου, που πρέπει να είναι συνεχής και όχι ευκαιριακός.

Η ευθύνη γι' αυτό ανήκει σε όλους μας. Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο γενικά, αλλά και σε εμάς τους ευρωβουλευτές ειδικότερα, στις εθνικές κυβερνήσεις και στα εθνικά κοινοβούλια αλλά και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης που ελάχιστα ασχολούνται με τα ευρωπαϊκά θέματα.

Τέλος, θα ήθελα να καταθέσω ορισμένες σκέψεις στο ερώτημα που πλανάται στη κοινή μας γνώμη. Πώς πρέπει να κυρωθεί το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα; Με δημοψήφισμα ή από το Κοινοβούλιο;

Προσωπικά έχω ταχθεί γενικά υπέρ της διενέργειας δημοψηφισμάτων. Όμως, στη συγκεκριμένη περίπτωση, πιστεύω ακράδαντα ότι το σχέδιο αυτό πρέπει να κυρωθεί με απόφαση της Βουλής. Διότι, για να μπορεί να αποφασίσει το εκλογικό σώμα, πρέπει να είναι απόλυτα ενημερωμένο. Και ο κύριος τρόπος είναι οι συζητήσεις μέσω των τηλεοπτικών σταθμών. Φοβάμαι όμως ότι οι συζητήσεις αυτές ελάχιστα θα συμβάλλουν στην ενημέρωση των πολιτών, αφού είναι δεδομένο ότι σ' αυτές θα κυριαρχήσουν τα προβλήματα της εσωτερικής πολιτικής. Αυτό, άλλωστε, δεν συνέβη κατά την προεκλογική περίοδο για τις ευρωεκλογές; Δεν αγνοήθηκαν τότε τα Ευρωπαϊκά θέματα για τα οποία υποτίθεται ότι θα αποφάσιζε ο λαός και οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν σε αντιπαραθέσεις για τα τρέχοντα εσωτερικά προβλήματα; Κάτω από αυτές τις συνθήκες, πώς είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι ο πολίτης θα είναι σε θέση να αποφασίσει με ένα «ναι» ή ένα «όχι» για ένα κείμενο που

αποτυπώνεται σε 448 άρθρα; Πώς θα μπορέσει να ξεχωρίσει ποια είναι τα σημαντικά και ποια τα ασήμαντα; Ποια έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη χώρα μας και ποια παρουσιάζουν σχετική ουδετερότητα;

Διερωτώμαι ακόμη, γιατί χρειάζεται το δημοψήφισμα, όταν τα δύο μεγάλα κόμματα που εκπροσωπούν το 90% του λαού (όπως αυτό αποτυπώθηκε στις τελευταίες εθνικές εκλογές) έχουν ταχθεί υπέρ του Ευρωπαϊκού Συντάγματος; Τέλος, θα ήθελα να υπενθυμίσω ότι από το 1974 μέχρι σήμερα, όλες οι κορυφαίες πράξεις που απαιτούσαν την αποδοχή τους από την χώρα μας (από την ίδια την ένταξη μέχρι την αποδοχή του ευρώ) κυρώθηκαν με απόφαση της Βουλής. Γιατί, λοιπόν, πρέπει τώρα η πάγια αυτή τακτική να αλλάξει;

Η Ευρώπη -με όλες τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει- προχωρά μπροστά. Η υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος από τα 25 κράτη-μέλη θα αποτελέσει ένα ακόμη θετικό βήμα, που θα υπηρετεί την ελευθερία, την ειρήνη, την πρόοδο και την ευημερία, όχι μόνο της Ευρώπης, αλλά ολόκληρου του κόσμου.

Το κείμενο προέρχεται από την εισήγηση του κ. Ιωάννη Μ. Βαρβιτσιώτη σε εκδήλωση του Ινστιτούτου Δημοκρατίας με την ΟΝΝΕΔ Ηρακλείου Κρήτης, με θέμα: «Το Σύνταγμα της Ευρώπης», στις 28 Φεβρουαρίου 2005, στο Ηράκλειο Κρήτης.

* Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)